

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРИХИЛЬНІСТЬ БАТЬКІВ ЩОДО ВАКЦИНАЦІЇ

результати дослідження

Автори:

спеціалісти ГО «Аналітичний центр «Соціоконсалтинг»

Ірина Демченко, канд. екон. н.;

Наталія Кожан, канд. мед. н.;

Лариса Гольцас;

Анна Фенчак.

Публікацію підготовлено на основі результатів соціологічного дослідження з питань вакцинації, проведеного АЦ «Соціоконсалтинг» за фінансової підтримки TDR – Спеціальної програми з наукових досліджень і підготовки фахівців у сфері тропічних хвороб, спонсорами якої виступають Дитячий фонд ООН (UNICEF), ПРООН, Світовий банк і ВООЗ (Грантова угода №4 від 8 квітня 2016 р.) та за технічної підтримки Дитячого фонду ООН в Україні на основі Меморандуму про міжнародне співробітництво.

Видання розраховане на державних службовців, які працюють у сфері громадського здоров'я, викладачів вищих медичних закладів та академій післядипломної освіти, фахівців громадських організацій, журналістів та зацікавлених осіб.

Літературний редактор: Олена Кожушко

Упорядник: Аліна Нікуліна

Верстка та дизайн: Наталія Крицька

Розповсюджується безкоштовно

Наклад 150 прим.

ПЕРЕДМОВА

Вакцинація захищає дитину від інфекцій, запобігає тяжкому перебігу хвороби й виникненню ускладнень та летальних випадків. В усьому світі діє обов'язкова програма імунізації населення, спрямована на захист дітей від інфекційних захворювань. Згідно з рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) щонайменше 95% дітей повинні бути вакциновані для того, аби інфекції не поширювались.

В Україні також діє програма імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб. Відповідно до Ст. 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних захворювань» (2000 р.*) профілактичні щеплення проти дифтерії, кашлюку, кору, поліомієліту, правця та туберкульозу є обов'язковими і включаються до «календаря щеплень». Проте статистика свідчить, що у 2016 році Україна мала найнижчий рівень вакцинації у світі. За даними Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ) станом на серпень 2016 р. тільки 50% дітей в Україні повністю вакциновані від поліомієліту, 30% – від кору, 10% – від гепатиту В та лише 3% – від дифтерії, коклюшу та правця. Фактично йдеться про серйозний внутрішній виклик національній безпеці України.

Ситуація, що склалась, має чимало причин, головними з яких є перебої із закупівлями імунобіологічних препаратів, низька прихильність до вакцинації населення та медичних працівників, а також руйнівний вплив на масову свідомість недостовірної інформації про фатальні наслідки вакцинації, що поширюється ЗМІ. Нині МОЗ та міжнародні організації докладають чимало зусиль для того, аби налагодити закупівлю вакцин і забезпечити ними медичні заклади.

Саме тому вивчення ставлення батьків, медичних працівників до вакцинації дітей, аналіз чинників (на прикладі захворювання поліомієлітом), які і визначають це ставлення, найбільш прийнятні інформаційні канали і моделі впливу на свідомість батьків стали предметом спеціального дослідження, ініційованого та проведеного експертами АЦ «Соціоконсалтинг» за підтримки TDR – Спеціальної програми з наукових досліджень і підготовки фахівців у сфері тропічних хвороб, спонсорами якої виступають Дитячий фонд ООН (UNICEF), ПРООН, Світовий банк і ВООЗ.

* Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 №1645-III. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1645-14/page>

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

За типом дане дослідження є операційним. Для збору емпіричних даних було використано низку соціологічних методів, а саме:

1. **Структуровані особисті інтерв'ю** з батьками, які виховують дітей віком 0–6 років (включно) – всього 600 інтерв'ю. Тип вибірки – національна, репрезентативна для цільової аудиторії, квотна (за регіонами, типами населених пунктів і наявністю дітей віком від 1 місяця до 3-х років і 4–6 років).

2. **Напівструктуровані особисті інтерв'ю** з медичними працівниками – всього 200 інтерв'ю. Тип вибірки – національна, цільова, квотна (за регіонами, типами населених пунктів та займаними посадами: дільничні лікарі-педіатри, сімейні лікарі, медсестри, які асистують лікарям-педіатрам, сімейним лікарям, медсестри кабінетів щеплення).

3. **Фокус-групи** з батьками, у т.ч. із числа вимушених переселенців – всього 3 ФГД (м. Київ, Бориспіль та Черкаси).

4. **Гнучкі інтерв'ю** з експертами (особами, які приймають рішення у сфері охорони здоров'я, науковцями) – всього 10 інтерв'ю.

5. **Аналіз контенту** соціальних мереж – всього 16 сторінок соціальних мереж.

Період збору емпіричних даних: вересень 2016 р.

Для оцінки динаміки знань і ставлення батьків до вакцинації були використані дані дослідження громадської думки, надані Дитячим фондом ООН в Україні. Опитування проводилось влітку 2014 р. компанією InMind. Вибірка – національна, репрезентативна для жінок віком 18–45 років, які мають дітей віком до 6 років. Всього було опитано 2006 респондентів.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

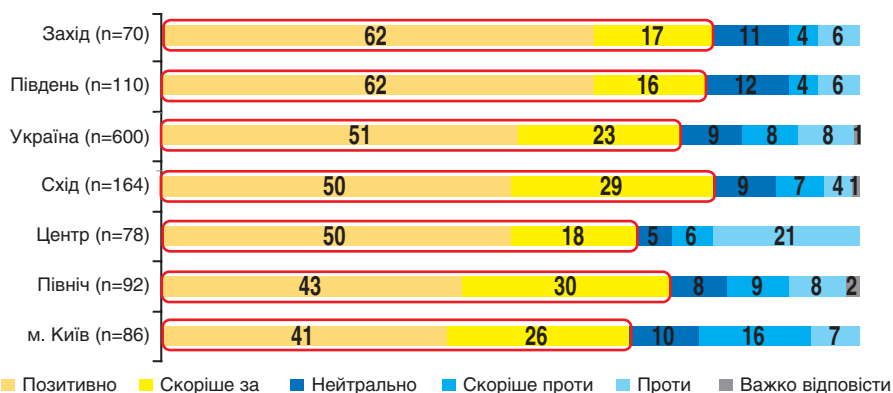
1. Чисельність батьків, прихильних до вакцинації дітей, збільшилась, проте цього недостатньо для досягнення епідемічного благополуччя.

Більшість батьків (три чверті опитаних) позитивно ставляться до планової вакцинації дітей, у т.ч. 51% – підтримують її одноставно і 23% – висловлюються «скоріше за неї». Кількість противників імунізації становить 16%, у т.ч. 8% – категорично заперечують необхідність вакцинації, 8% – обрали відповідь «скоріше проти». Чимало батьків (10%) не змогли визначити свою позицію.

Спостерігаються істотні регіональні розбіжності щодо цього питання. Найбільшою є підтримка вакцинації серед

батьків у Західних і Південних областях, найнижча – у Північному регіоні, особливо у столиці.

Майже дві третини опитаних погодились з тим, що вакцинація необхідна для профілактики захворювань, котрі, щонайменше, входять до «календаря щеплень». Найвищий показник батьківського ставлення виявився щодо вакцинації проти туберкульозу: 74% опитаних є її переконаними прибічниками, лише 5% – противниками. Найнижчий рівень підтримки опитані продемонстрували стосовно вакцинації проти вірусного гепатиту В. Варто звернути особливу увагу на батьків, які не змогли чітко визначитися зі своєю позицією. Вони обирали непевні відповіді «ані за, ані проти», «важко відповісти»,

Ставлення батьків до планової вакцинації дітей, за регіонами, %

Необхідність вакцинувати дітей, на думку батьків, %

Захворювання	Не потрібно, скоріше не потрібно	Ані за, ані проти	Скоріше необхідно	Необхідно	Важко відповісти
ТБ	5	6	13	74	2
Дифтерія	7	10	15	65	3
Кашлюк	7	10	15	65	3
Правець	5	9	17	67	2
Поліомієліт	9	11	14	63	3
Кір	8	10	16	64	2
Вірусний гепатит В	11	11	14	60	4

«скоріше необхідно». Частка таких батьків становить 20–25%. Вони є найбільш перспективною аудиторією для формування переконаних прибічників вакцинації.

Порівняно з 2014 р. серед батьків значно збільшилася частка переконаних прихильників вакцинації (+10%) за рахунок зменшення частки осіб, які сумніваються або налаштовані нейтрально (-13%). Питома вага противників істотно не змінилася і склала у 2016 р. 16%. Таку тенденцію підтверджують і медпрацівники: 72% вважають, що більшість батьків відповідально ставляться до вакцинації і прагнуть дотримуватися «календаря щеплень».

Водночас 66% медпрацівників регулярно стикаються з випадками відмов батьків вакцинувати дітей, у т.ч. 21% – чують подібне кожного робочого дня, 45% – кілька разів на місяць. До половини з опитаних медичних працівників звертались батьки з проханням надати довідки про щеплення, які їх дитина не проходила, або про неіснуючі протипоказання щодо щеплення. З такими випадками стикалися 38% опитаних медпрацівників по кілька разів на рік, 13% – майже щотижня.

Переважна більшість опитаних медичних працівників засвідчили під час опитування свою прихильність стосовно вакцинації та занепокоєність нинішнім рівнем імунізації дітей, у т.ч. 89% – дуже занепокоєні ситуацією. Водночас кілька осіб із 200 опитаних висловили сумнів щодо необхідності вакцинувати дітей, у т.ч. по 1% – від поліомієліту, туберкульозу, дифтерії, 2% – кашлюку, кору, 4% – вірусного гепатиту В.

Динаміка ставлення батьків до вакцинації, %

За оцінками медпрацівників, найбільш значущий вплив на ситуацію з плановою вакцинацією мають зовнішні чинники: перебої з поставками безкоштовних вакцин. Лише незначна частка опитаних лікарів і медсестер (від 2 до 18% – залежно від виду вакцини) повідомили про регулярне надходження вакцин до їхнього медичного закладу. Значно частіше медпрацівники обирали відповідь про те, що за останні 12 місяців до їх ЗОЗ взагалі не надходили вакцини проти ТБ (42%), кашлюку (14%), дифтерії (13%), правця (13%), кору (8%), вірусного гепатиту В (3%), поліомієліту (2%).

Що заважає вакцинації, за оцінками медпрацівників, у балах*

*Оцінки від 1 до 5, де 1 – не впливовий, а 5 – дуже впливовий чинник.

У якості другого важливого чинника медпрацівники вказали на негативну інформацію у ЗМІ, в т.ч. Інтернеті, про наслідки вакцинації, а також прив'язка до неї летальних випадків. Вагомою причиною також є низький рівень знань батьків щодо вакцинації. Проте, замоло медпрацівників готові визнати власне недопрацювання щодо формування прихильності батьків стосовно вакцинації, у т.ч. неякісне консультування і недостатній рівень знань педіатрів і середнього медичного персоналу.

2. Позиція батьків стосовно вакцинації значною мірою визначається рівнем знань.

У дослідженні був проаналізований взаємозв'язок між поінформованістю батьків про небезпечні інфекційні захворювання та прийняття ними рішення стосовно вакцинації дітей. Аналіз проводився на прикладі захворювання на поліомієліт, щодо якого впродовж останніх двох років впроваджувались активні інформаційні заходи.

Порівняно з 2014 роком сформувалась позитивна тенденція щодо покращення обізнаності батьків стосовно поліомієліту. Збільшилась частка батьків, які правильно погодились з низкою тверджень, включених до анкети, а саме:

- поліомієліт призводить до паралічу (з 44% у 2014 р. до 55% у 2016 р.);
- це смертельно небезпечне інфекційне захворювання (з 32% у 2014 р. до 43% у 2016 р.).

Позитивною тенденцією є зменшення частки батьків, які не вважають поліомієліт небезпечним захворюванням (з 9% у 2014 р. до 4% у 2016 р.), а також високий

показник (86% у 2016 р.) згодних з тим, що вакцинація – головний спосіб профілактики поліомієліту (порівняно з 2014 р. + 2%, що не є вагомим приростом).

Попри позитивні зрушення рівень обізнаності більшості батьків щодо поліомієліту (поліо) залишається недостатнім для формування належної прихильності до вакцинації. Лише близько половини батьків, які вважають, що вони мають певні знання про це захворювання, а таких 68%, правильно відповіли, що поліомієліт вражає нервову систему і мозок, може призвести до паралічу або порушення опорно-рухового апарату, близько третини респондентів знають про високий ризик інвалідизації хворих.

Розуміння конкретних аспектів захворювання залишається на низькому рівні: багато батьків невірно називають шляхи зараження, способи діагностики, недооцінюють потенціал вакцинації та пере-

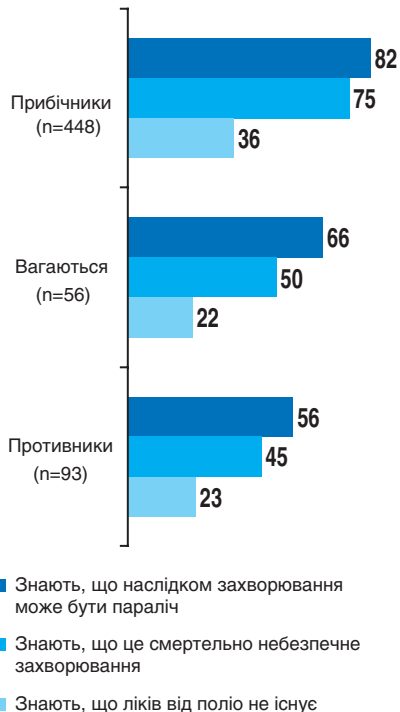
оцінюють деякі способи профілактики поліомієліту, у т.ч. значення прийому медикаментів для зміцнення місцевого/ загального імунітету та прийом протівірусних препаратів. Про це свідчить розподіл відповідей батьків щодо низки наведених нижче тверджень, серед яких були і помилкові. Зокрема, лише чверть опитаних батьків розуміє, що це захворювання вилікувати неможливо.

Більшість батьків (85%) знають про обов'язковість вакцинації від поліомієліту та можливі реакції на щеплення. Проте лише 13% респондентів правильно назвали необхідну кількість щеплень (5 і більше), а 24% – впевнені, що на щеплення від поліомієліту не повинно бути ніяких реакцій.

Чим вище обізнаність батьків щодо захворювання, тим більше серед них прибічників відповідної вакцинації, тим вище рівень охоплення щепленням дітей.

Уявлення батьків про поліомієліт і вакцинацію, %

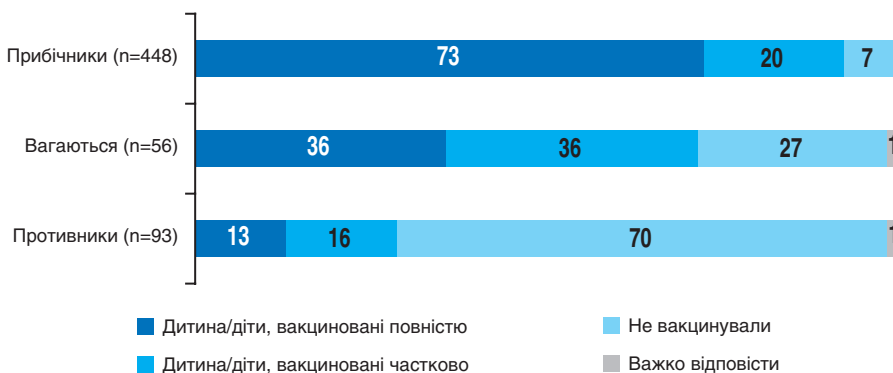
	Повністю не згодні	Скоріше не згодні	Як згодні, так і не згодні	Скоріше згодні	Повністю згодні	Важко відповісти
1. Наслідком захворювання може бути параліч	2	2	7	21	55	13
2. Це смертельно небезпечне інфекційне захворювання	1	10	8	25	43	13
3. Ліків від поліо немає	9	16	14	14	18	29
4. Поліо можна вилікувати, якщо його своєчасно діагностувати	10	13	15	23	19	20
5. Заразитися поліо можна через брудні руки	6	10	14	25	24	21
6. Епідемії (спалахи) поліо сьогодні можливі лише у країнах Азії та Африки	26	18	11	13	10	22
7. Заразитися поліо у сучасній Україні взагалі неможливо	30	25	15	10	4	16
8. Україна сьогодні у переліку країн з високим ризиком епідемії поліо	14	22	18	16	11	19
9. Це хвороба, яка вражає нервову систему, мозок	5	5	10	20	42	18
10. Це хвороба, яка вражає суглоби, кістки	5	3	7	17	46	22

Поінформованість батьків про реакцію після вакцинації від поліомієліту, %

*Сума перевищує 100%, так як батьки могли обрати кілька варіантів відповідей.

Зв'язок обізнаності батьків стосовно поліомієліту та їх ставлення щодо вакцинації, %

Зв'язок ставлення батьків до вакцинації та охоплення щепленням дітей, %

3. Недовіра батьків – ключова перепона для формування їх прихильності до вакцинації.

На думку батьків і медпрацівників, однією із найбільш значущих причин зниження рівня імунізації дітей віком до 6 років є недовіра батьків до якості вакцин: на цю причину вказали 50% батьків, які не вакцинували своїх дітей. Вагомою причиною також є недовіра до виробників вакцин від поліомієліту (43%), недовіра до умов зберігання/транспортування вакцин (38%) і досвід негативних наслідків після щеплення від поліомієліту у друзів/родичів/знайомих (30%). Занепокоєння викликає той факт, що кожен десятий серед батьків вважає захворювання не настільки небезпечним, аби робити щеплення, а декотрих батьків (3%) переконали не робити щеплення самі ж педіатри або медсестри.

Порівняно з 2014 р. спостерігається низка тривожних тенденцій у настроях батьків, які не вакцинують дітей, а саме значно зросла серед них частка осіб, які:

- взагалі не довіряють щепленням (з 32% у 2014 р. до 50% у 2016 р.);

- не довіряють виробникам вакцин від поліомієліту (з 17% до 43% відповідно);
- не довіряють умовам зберігання/транспортування вакцин (з 11% до 38%);
- поінформовані про негативні наслідки після щеплень від поліомієліту у друзів/знайомих/родичів (з 7% до 30%);
- побоюються розвитку поліомієліту після проведення щеплення (з 9% до 18%);
- вважають, що захворювання не настільки небезпечне, аби робити щеплення (з 2% до 10%).

Медичні працівники, які ведуть прийом батьків з дітьми, досить точно уявляють настрої та побоювання своїх пацієнтів. За оцінками медпрацівників, найбільш поширеними причинами відмов від вакцинації є побоювання батьків щодо:

- можливої інвалідизації внаслідок щеплення (47%);
- летальних випадків після щеплення (38%);
- інших небезпечних реакцій на щеплення (38%);

Оцінка медпрацівниками частоти випадків реакцій у дітей на щеплення, %

	Випадки будь-яких реакцій	Алергічні реакції	Підвищення температури	Гіперемія на місці ін'єкції
Не було	17	39	7	12
Поодинокі випадки	56	40	48	41
Рідко	22	19	36	35
Часто	4	1	8	11
Дуже часто	0	0	1	1
Важко відповісти	1	1	0	0

- відсутності якісних вакцин (36%);
- упереджень через релігійні переконання (24%).

Виходячи із власного досвіду, медичні працівники заперечують обґрунтованість зазначених страхів.

4. Консультування батьків з питань вакцинації потребує якісних змін.

Виходячи з отриманих даних, існує значний резерв у підвищенні якості консультування. Незважаючи на те, що більшість батьків (74%) проходили консультацію перед тим, як зробити щеплення своїй дитині, вони часто дають неправильні відповіді про шляхи зараження поліомієлітом, його симптоми і перебіг, не можуть згадати значну частину тем, які з ними обговорювалися під час консультації, а також відчують емоційні труднощі перед прийняттям рішення щодо вакцинації дитини від поліомієліту (60%). Ці труднощі переважно викликані занепокоєнням про можливі реакції та ускладнення на щеплення і ризик вакцинувати дитину неякісною вакциною. Під час фокус-груп батьки висловлювали незадоволеність тривалістю консультацій педіатрів, їх формальним ставленням до пацієнтів.

Важливість якісного консультування батьків визнають і самі медпрацівники. Судячи з їхніх відповідей, детальне роз'яснення переваг вакцинації для здоров'я дитини (72%), інформація про відсутність серйозних реакцій у дітей (50%), а також ряд інших роз'яснень сприяє тому, що близько половини налаштованих проти вакцинації батьків все ж вдається переконати на користь щеплення.

Теми, про які медпрацівники інформують батьків перед проведенням щеплень, %*

*Сума перевищує 100%, так як батьки могли обрати кілька варіантів відповідей.

**Відмінності в оцінках значимі, якщо перевищують 7%.

5. Інформаційний простір з питань вакцинації значно розширився, проте авторитети не змінилися.

Ключовим джерелом інформації для батьків з питань вакцинації є медпрацівники (89%). Порівняно з 2014 р. зросла частка батьків, які використовують різні джерела для пошуку інформації. Зокрема, майже втричі збільшилась частка батьків, що звертаються до Інтернету: 58% батьків шукали відповідну інформацію принаймні на одному Інтернет-ресурсі. При цьому міські жителі значно частіше використовують всесвітню мережу порівняно з сільським населенням: 35% батьків – у Києві та обласних центрах, 40% – у інших містах і 25% – у селах. У два рази зросла активність обговорення даної теми з соціальним оточенням (з 31% у 2014 р. до 64% в 2016 р.).

Тішить той факт, що порівняно з 2014 роком значно збільшилася частка батьків, які використовують достовірні джерела інформації, а саме:

- інформація від лікарів/медсестер (з 69% у 2014 р. до 89% у 2016 р.);
- листівки в поліклініках (з 29% у 2014 р. до 42% у 2016 р.);
- листівки в лікарнях (з 20% у 2014 р. до 26% у 2016 р.).

Результати дослідження зафіксували значні розбіжності в доступності джерела інформації та довіри до нього. За винятком медичних працівників, яким довіряє більшість батьків (81%), рівень довіри до інших джерел значно менше.

Частіше за інших батьки при прийнятті рішення про вакцинацію дітей враховують думку лікаря-педіатра (72%), значно менше – інших медпрацівників:

Динаміка використання різних джерел інформації щодо захворювання на поліомієліт і вакцинацію проти нього за 2014–2016 рр., %*

*Сума перевищує 100%, оскільки батьки могли обрати кілька варіантів відповідей.

медсестри дитячої поліклініки (27%), медпрацівника кабінету щеплень (18%), лікаря-імунолога (11%) та лікаря-інфекціоніста (7%). Позитивно, що три чверті опитаних (76%) враховують думку медпрацівників при прийнятті рішення щодо вакцинації, а для 60% дана думка є визначальною.

Порівняно з 2014 роком ключовим агентом впливу на рішення щодо вакцинації дитини залишився лікар-педіатр. До того ж збільшилася частка батьків, які вважають його думку найбільш важливою та визначальною у прийнятті їхнього рішення (з 39% у 2014 р. до 56% у 2016 р.). Батьки, які не вакцинували дітей, при прийнятті такого рішення керувалися насамперед власним баченням або когось із членів своєї родини. Натомість опитані, які зробили щеплення дітям, прислухалися до думки лікаря-педіатра.

Загалом батькам важлива будь-яка інформація, яка стосується вакцинації. Найбільш важливим перед прийняттям рішення про вакцинацію дитини є, судячи з відповідей батьків, інформація щодо власне вакцини: дата випуску і термін придатності (81%), протипоказання (73%), назва вакцини і проти яких вона захворювань (69%), виробник (67%), доза вакцини (48%). Також важливим для опитаних є знання про вплив вакцини на організм дитини: реакції на вакцину (67%) та рекомендації у разі їх появи (65%), рекомендації щодо підготовки до вакцинації (54%) і поведінка після щеплення (57%), а також, куди звертатися у разі виникнення негативних симптомів (52%).

Викликає занепокоєння поширеність антиреклами з питань вакцинації. У 2016 році майже половина опитаних

Агенти впливу на рішення батьків щодо вакцинації дітей, %

*Сума перевищує 100%, оскільки батьки могли обрати кілька варіантів відповідей.

батьків стикалася з фактами агітації проти проведення щеплення дітям, 45% – не стикались, решта – вагались з відповіддю. Порівняно з 2014 роком частка батьків, яких у той чи інший спосіб намагались переконати у непотрібності вакцинації, а надто у її шкідливості, збільшилась з 31% до 49%, що свідчить про необхідність ґрунтовного підходу до даної проблеми.

Медпрацівники наголошують, що для формування прихильності батьків до вакцинації передусім необхідно забезпечити всі кабінети щеплень вакцинами (96%), а також підвищити їх якість. Одним із важливих чинників підвищення прихильності батьків до імунізації, на думку більшості медпрацівників і батьків, також є систематичний інформаційний супровід з використанням всіх можливих джерел інформації, в тому числі телебачення та Інтернету.

Джерела інформації щодо захворювання на поліомієліт і вакцинацію проти нього, %

*Сума перевищує 100%, так як батьки могли обирати кілька варіантів відповідей.

** Сума перевищує 100%, так як батьки могли обирати до 5 варіантів відповідей.

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

Для досягнення високого рівня імунізації дитячого населення в Україні необхідно налагодити закупівлю та безперебійні поставки вакцин у медичні заклади. Вкрай актуальним завданням є долання поширених серед батьків страхів, стереотипів та упереджень проти планової вакцинації дітей, формування відповідальної батьківської поведінки.

Хоча більшість батьків (три чверті) висловлюються на користь підтримки вакцинації, значна їх частка не усвідомлює безальтернативність вакцинації для захисту своїх дітей від смертельно небезпечних хвороб. Низький рівень обізнаності населення з питань збереження здоров'я та запобігання небезпечним інфекціям обумовлює їх уразливість до негативної інформації про наслідки щеплень, яка періодично з'являється у ЗМІ, соціальних мережах і оточенні.

Варто визнати, що за останні роки послабився вплив медичних працівників на формування відповідального ставлення батьків. Нерідко лікарі та медичні сестри не приділяють належної уваги питанням вакцинації під час амбулаторного прийому, обирають пасивну модель поведінки і пропонують батькам самим приймати рішення щодо вакцинації дітей. Є випадки, коли медичні працівники вербально або не вербально дають зрозуміти батькам про власні

сумніви стосовно необхідності дотримання календаря щеплень для дітей або невпевненість щодо якості вакцин, наявних у медичному закладі.

Водночас медичні працівники (76%), передусім педіатри, залишаються важливим джерелом інформації для батьків з питань вакцинації. Для 60% батьків думка лікаря була визначальною при прийнятті позитивного рішення щодо щеплення дитини.

Тому особливого значення набуває підвищення якості консультування медичними працівниками батьків з питань вакцинації, впровадження адресних і більш активних інформаційних стратегій на рівні громад.

Позитивним досвідом, який потребує поширення, є консультування матерів з питань вакцинації, ознайомлення їх з «календарем щеплень» дітей ще під час вагітності та в пологових будинках. Не менш важливими є індивідуальні та групові консультації для батьків у дитячих поліклініках. Їх могли б проводити не лише педіатри, але і досвідчені медичні сестри, які користуються довірою пацієнтів. Важливим додатковим просвітницьким інструментом можуть бути спеціальні брошури у форматі запитання – відповідь із зазначенням додаткових надійних Інтернет-джерел. Медичні працівники повинні безпосередньо передавати брошури батькам. Корисною

була б організація перегляду коротких відеофільмів про різні небезпечні захворювання та заходи профілактики з подальшим їх обговоренням, яке скеровує медичний працівник. Для посилення мотивування та самоконтролю батьків добре зарекомендувало вклеювання «календаря щеплень» у дитячу картку, яка зберігається у батьків.

При проведенні консультування батьків варто взяти до уваги думку опитаних медичних працівників: майже половину противників вакцинації можна переконати в її необхідності, якщо детально роз'яснити наслідки небезпечних інфекційних захворювань, переваги вакцинації, поінформувати про відсутність серйозних реакцій у дітей на щеплення, надати правдиві відповіді на усі питання батьків щодо якості вакцин, їх виробників, умов зберігання тощо.

Важливим фактором для налагодження ефективної просвітницької роботи серед батьків має стати підвищення

кваліфікації педіатрів, сімейних лікарів, медичних сестер дитячих медичних закладів з питань вакцинації та формування навичок мотиваційного консультування батьків. Особливу увагу потрібно приділити питанням медичного огляду перед щепленням, підготовці батьків до нього, алгоритму дій батьків після щеплення, особливо у випадках виникнення реакцій та ускладнень. Не менш актуальним завданням є перегляд навчальних програм у вищих медичних закладах освіти, збільшення навчальних годин для висвітлення сучасних підходів з питань вакцинації.

Передумовами для національної безпеки країни щодо інфекційних захворювань є також усвідомлення державними службовцями, особами, які приймають рішення на рівні об'єднаних громад, і журналістами ризиків, пов'язаних з низьким рівнем охоплення щепленням дитячого населення.